

Ekonomiutskottet

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2025

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2025 (RP 109/2024 rd): Ärendet har remitterats till ekonomiutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 28.10.2024.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- avdelningschef, överdirektör Mikko Spolander, finansministeriet
- specialsakkunnig Atro Andersson, finansministeriet
- ordförande, professor Niku Määttänen, Rådet för utvärdering av den ekonomiska politiken
- direktör Jukka Nummikoski, arbets- och näringsministeriet
- ordförande Jyri Seppälä, Finlands klimatpanel
- expert Antti Alaja, UTAK - Uuden talousajattelun keskus
- ledande expert Paavali Kukkonen, Finlands näringsliv rf
- ledande expert Teppo Säkkinen, Centralhandelskammaren
- ekonom Tatu Knuutila, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- ekonom Roope Ohlsbom, Företagarna i Finland rf
- vice verkställande direktör Minna Helle, Teknologiindustrin rf
- politices doktor Vesa Vihriälä.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Finlands Bank
- Statens ekonomiska forskningscentral
- Business Finland Oy
- Finnvera Abp
- Steady Energy Oy
- Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene rf
- Näringslivets forskningsinstitut ETLA
- Finsk Energiindustri rf
- Luovan työn tekijät ja yrittäjät ry
- STTK rf

Utlåtande EkuU 24/2024 rd

- Suomen startup-yhteisö
- Finlands förnybara rf
- Finlands universitetsrektorers råd UNIFI rf
- professor Otto Toivanen.

Inget yttrande av

- Statens revisionsverk.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Utgångspunkter för bedömningen

Utgångspunkterna i budgeten för 2025 bygger på regeringsprogrammet och planen för de offentliga finanserna 2025—2028. Den finanspolitiska prioriteten är att stabilisera och stärka de offentliga finanserna. Detta innebär i synnerhet att den offentliga skulden i förhållande till BNP stabiliseras före utgången av regeringsperioden och att underskottet i de offentliga finanserna minskas till högst 1 procent av BNP 2027. Målen eftersträvas genom anpassningsåtgärder, utgiftsnedskärningar och en något skärpt beskattning. Genom strukturella åtgärder och omfattande tillväxtpaket ska tillväxten samtidigt stärkas.

Ekonomiutskottet fokuserar i sitt utlåtande på att bedöma den ekonomiska omvärlden och ekonomin i stort, med särskild tonvikt på tillväxtpolitiska åtgärder i enlighet med utskottets ansvarsområde.

Omvärlden

Budgetpropositionen har kommit till i ett läge där konjunkturen klart försämrats i ungefär ett och ett halvt års tid. Den ekonomiska aktiviteten i Finland väntas också nästa år vara mindre än sin potential. Propositionen bygger dock på en lägesbild där recessionen ger vika och ekonomin börjar växa. I och med den ekonomiska återhämtningen i världen och Europa har Finlands export bedömts öka och en god kostnadskonkurrensförmåga kan bedömas stödja exporttillväxten.

Vid ekonomiutskottets sakkunnigutfrågning betonades en rätt så enhällig lägesbild av den ekonomiska omvärlden och dess utmaningar. Trots anpassningsåtgärderna ökar både statsskulden och hela den offentliga skulden rätt så snabbt i förhållande till BNP också nästa år. Även om BNP beräknas vända uppåt nästa år, kommer sysselsättningen sannolikt att stanna på en lägre nivå även nästa år än i början av regeringsperioden. Detta försvagar skatteutfallet och ökar de offentliga utgifterna jämfört med tidigare uppskattningar samt bromsar effekten av regeringsprogrammets åtgärder som ökar utbudet på arbetskraft. En faktor som avsevärt försvårar stävjandet av skuldsättningen inom den offentliga ekonomin är också den snabba ökningen av de utgifter som påverkar social- och hälsovårdstjänsterna, vilket har lett till betydande underskott i välfärdsområdena. Samtidigt har den avtagande inflationen inneburit en långsammare ökning av den nominella BNP, vilket för sin del ökar skuldkvoten. Å andra sidan förbättrar den avtagande inflationen hushållens köpkraft särskilt när ECB lättar på penningpolitiken.

Utlåtande EkuU 24/2024 rd

Sakkunniga har varit ganska eniga om att behovet av anpassningsåtgärder är uppenbart och att åtgärderna är rätt dimensionerade. Stabilisering av skuldkvoten har ansetts vara ett motiverat och ansvarsfullt mål. Enligt de prognoser som ligger till grund för budgetpropositionen skulle den ekonomiska tillväxten också nästa år vara klart positiv med beaktande av anpassningsåtgärderna. Sakkunniga har dock också lyft fram osäkerhetsfaktorer som hänför sig till tillväxtutsikterna och hur anpassningsåtgärderna kommer att infalla 2025.

Ekonomiutskottet anser utifrån inkommen utredning att den föreslagna inriktningen av finanspolitiken och anpassningsåtgärdernas omfattning är motiverade. Ekonomiutskottet fäster med avseende på sitt ansvarsområde särskild uppmärksamhet vid att en stabil offentlig ekonomi också är en central förutsättning för att företagens verksamhets- och investeringsmiljö ska vara stabil och attraktiv. Ännu mer väsentligt än skuldkvotens utveckling de närmaste åren är balansen i de offentliga finanserna på lång sikt. I detta avseende handlar det också om ett mål som sträcker sig över flera valperioder och om behovet av åtgärder.

Tillväxt

Ett stort orosmoment som nämnts av många sakkunniga vid ekonomiutskottets utfrågning har varit den mycket svaga ekonomiska tillväxten i Finland under de senaste åren. Detta ligger också bakom de ovannämnda problemen i de offentliga finanserna. De väsentliga problemen hänför sig till arbetsproduktiviteten, kunnig arbetskraft och företagens tillväxt. Vid ekonomiutskottets utfrågning betonades utöver nödvändigheten av anpassningsåtgärder och strukturreformer också betydelsen av tillväxtpolitiska åtgärder.

Utskottet betonar att åtgärderna i regeringens tillväxtpaket bildar en helhet som är kopplad till åtgärder i anslutning till såväl FoU-satsningar, företagsfinansiering, smidiga tillståndprocesser som investeringar i infrastruktur. I synnerhet när det gäller främjandet av en ren omställning fäster ekonomiutskottet uppmärksamhet vid den skattelättnad för industriinvesteringar som är under beredning och som avses träda i kraft senast den 1 januari 2025. Vid utskottets sakkunnigutfrågning har de åtgärder som hänför sig till tillväxtpolitiken till centrala delar ansetts gå i rätt riktning, men det finns också osäkerhet om åtgärdernas tillräcklighet, omfattning och konsekvenser och åsikterna går till viss del isär.

FoU-politik. Regeringen har utfäst sig att nå det nationella målet att höja andelen av Finlands FoU-utgifter så att de utgör fyra procent av bruttonationalprodukten senast 2030. I enlighet med det nationella målet och den gällande FoU-finansieringslagen kommer statens FoU-finansiering att ökas till 1,2 procent i förhållande till BNP fram till 2030, under förutsättning att den privata sektorns insatser ökar till 2,67 procent av BNP. I budgeten för 2025 stiger FoU-utgifterna till cirka 2,91 miljarder euro, vilket innebär en ökning på cirka 280 miljoner euro jämfört med året innan. Tilläggsfinansiering har särskilt anvisats för att stödja företagens FoU-verksamhet via Business Finland, Finlands Akademi och den nationella medfinansieringen av EU-projekt.

Ekonomiutskottet anser det viktigt att FoU-åtgärderna utgör kärnan i tillväxtpolitiken. De kan också bedömas stödja en förbättring av arbetsproduktiviteten som är väsentlig med tanke på den långsiktiga tillväxten. Det centrala är att säkerställa en sammanhängande innovationsväg från forskning till teknisk utveckling, produktutveckling och kommersialisering. Regeringens fleråri-

Utlåtande EkuU 24/2024 rd

ga plan för statlig forsknings- och utvecklingsfinansiering betonar vikten av att stärka samarbetet mellan företag och andra aktörer inom forskning och utveckling och införa incitament för företag att öka sin forsknings- och utvecklingsverksamhet i Finland.

Den ökande FoU-finansieringen är också ett sätt att bidra till att Finland utmärker sig som ett internationellt attraktivt objekt för innovativa och tillväxtorienterade företag. Ekonomiutskottet påpekar dock samtidigt att det inte är ett självändamål att höja FoU-utgifterna, utan det väsentliga är på vilket sätt detta främjar den långsiktiga ekonomiska tillväxten och välfärden. Det måste säkerställas att finansieringen faktiskt kanaliseras till forskning och utveckling på ett ändamålsenligt sätt. Här är utbudet av arbetskraft med förmåga att bedriva forskning och utveckling väsentligt.

Kompetens och kunnig arbetskraft. Sakkunniga har kraftfullt lyft fram betydelsen av kompetens och kunnig arbetskraft för att skapa tillväxt. Även om man genom reformer på arbetsmarknaden försöker öka utbudet av arbetskraft, finns det en beaktansvärd risk för att tillgången på arbetskraft blir en tillväxtbegränsande faktor vid återhämtningen från konjunkturedgången. Tillgången på kompetent arbetskraft har dessutom ett dubbelriktat samband med finansieringen av tillväxten: i synnerhet för att locka till sig högskoleutbildade experter krävs tillräcklig tillväxtfinansiering, och å andra sidan kan bristen på kompetent arbetskraft försämra tillväxtföretagens förutsättningar att övertyga investerarna om att Finland är en bra investeringsmiljö.

Riskfinansiering. Bristen på nya innovativa företags tillväxt har identifierats som en broms för produktivitetsökningen. Problemet med uppstartssektorn är företagets riskfinansiering i tillväxtfasen. Följden är antingen att företagen inte kan växa eller att tillväxten realiserar utanför Finland till följd av att företaget säljs till utlandet. Detta framhäver för sin del betydelsen av riskfinansiering. Med tanke på detta anser ekonomiutskottet att det är viktigt att öka Finlands Industriinvesterings resurser med 300 miljoner euro, varav 100 miljoner euro 2025. Ökade resurser gör det möjligt att skapa en hävstångseffekt för privat finansiering, vilket kan bedömas effektivisera resursallokeringen. Ekonomiutskottet gör en detaljerad bedömning av reformen av Finlands Industriinvestering i samband med behandlingen av proposition RP 86/2024 rd.

Utmaningar i den internationella konkurrensmiljön.

En stor förändring i den internationella konkurrensmiljön under de senaste åren är att åtgärderna inom industripolitiken och konkurrensen om statligt stöd har stärkts. Detta påverkar investeringsklimatet både mellan EU-länderna och mellan EU och tredjeländer, särskilt Förenta staterna. Utvecklingstrenden är negativ för en liten och öppen ekonomi som Finland.

Ekonomiutskottet har i flera sammanhang bedömt riktningen för politiken för statligt stöd och Finlands position i det nya läget. Samtidigt som det har ansetts viktigt att på EU-nivå betona de statliga stödets försvagande effekt på sammanhållningen på den inre marknaden och att kräva en återgång till strikta regler för statligt stöd, har det ansetts nödvändigt att erkänna att målet inte kommer att nås under de närmaste åren. Nästan alla EU-länder har under 2023–2024 infört stödprogram för en ren omställning, som enligt utredning till ekonomiutskottet sammanlagt uppgår till nästan 145 miljarder euro och av vilka de stora medlemsstaterna, Tyskland, Frankrike och Italien, står för över 75 procent. Med tanke på detta bör man å ena sidan granska hur de nationella in-

Utlåtande EkuU 24/2024 rd

satserna inom industripolitiken inriktas och å andra sidan hur Finland kan dra nytta av pågående projekt som genomförs i andra EU-länder och delta i värdekedjorna i anslutning till dem.

En ren omställning är utöver klimatfördelarna en viktig tillväxtmöjlighet för Finland. Med tanke på detta är det väsentligt att se till att investeringsmiljön och omvärlden är stabila, förutsägbara och sporrande. Detta hänför sig särskilt till regleringen, hur tillståndprocesserna fungerar och finansieringen av en ren omställning. I projekten för en ren omställning har staten en central roll när det gäller att främja utvecklingen och ibruktagandet av ny teknik. När det gäller energisektorn betonar ekonomiutskottet teknikneutralitetens betydelse och exempelvis potentialen i anslutning till småskalig kärnkraft, som bör beaktas som en del av både Finlands och EU:s energipalett.

Med tanke på den internationella konkurrensmiljön, innovationer och investeringar betonar ekonomiutskottet också betydelsen av bättre reglering och en lindring av den administrativa bördan. Ekonomiutskottet anser att åtgärder på både EU-nivå och nationell nivå i anslutning till detta är av avgörande betydelse. Samtidigt förutsätter en god regleringsmiljö – också lättare reglering – en högkvalitativ lagberedning och ett fungerande och effektivt genomförande av denna. Utskottet betonar att sparåtgärderna inom olika förvaltningsområden inte får äventyra dessa också med tanke på tillväxtpolitiken centrala funktioner. En förutsägbar, uppmuntrande och lättare regleringsmiljö, som i stor utsträckning utformas utifrån regleringen på EU-nivå, är en viktig förutsättning för ekonomisk tillväxt på bred front. Detta gäller inte bara investeringar i ren omställning och digitalisering utan också i vidare bemärkelse den ekonomiska omvärlden och alla ekonomiska sektorer.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande EkUU 24/2024 rd

Helsingfors 24.10.2024

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Sakari Puisto saf
medlem Noora Fagerström saml
medlem Antti Kangas saf
medlem Miapetra Kumpula-Natri sd
medlem Timo Mehtälä cent
medlem Matias Mäkynen sd
medlem Mikko Savola cent
medlem Pia Sillanpää saf
medlem Oras Tynkkynen gröna
medlem Heikki Vestman saml
medlem Juha Viitala sd
medlem Johannes Yrttiaho vänst
ersättare Pauli Aalto-Setälä saml
ersättare Teemu Kinnari saml
ersättare Juha Mäenpää saf
ersättare Minna Reijonen saf.

Sekreterare var

utskottsråd Lauri Tenhunen.

Utlåtande EkuU 24/2024 rd Avvikande mening 1

Avvikande mening 1

Motivering

Ekonomisk tillväxt är fortfarande bara en dröm; investeringsprogrammet genererar ingen tillväxt

Budgetpropositionen för 2025 innehåller utgiftsnedskärningar på cirka 1,8 miljarder euro. Dessutom minskar ersättningarna för kommunernas skatteinkomstbortfall med cirka 0,3 miljarder euro. Trots detta ökar anslagen med nästan en miljard euro jämfört med budgeten för 2024.

Trots regeringens stora utgiftsnedskärningar kommer statens penninganvändning alltså att minska i mycket liten utsträckning nästa år, till skillnad från vad man kan sluta sig till av den offentliga debatten om anpassningen. Skuldsättningen fortsätter, det tas en rekordstor skuld, och regeringen Orpo når inte sina mål på den här punkten heller.

Regeringens åtgärder handlar snarare om omfördelning av utgifter än om en egentlig minskning av utgifterna. Därför kommer också underskottet i nästa års budget att vara nästan lika stort som i år. Regeringens mål i fråga om att förbättra sysselsättningen och ekonomin uppnås inte, men nackdelarna realiserar bland annat i form av en massiv ökning av den ekonomiska utsattheten, urholkningen av klimatmålen och försenad tillväxtstart. Finländarna är de som får lida av detta, både nu och i framtiden.

Enligt de sakkunniga som ekonomiutskottet hört är bland annat tillväxtprognosen ett instabilt underlag för regeringens budget. Risker för den ekonomiska tillväxten i Finland under de kommande åren orsakas av de strukturella problemen i energisystemet i euroområdet – särskilt i Tyskland, som är ett viktigt exportland för Finland – samt av vårt underläge i den tekniska utvecklingen, till exempel inom bilindustrin. Å andra sidan hotar anpassningarna av de offentliga finanserna under de kommande åren i alla stora EU-medlemsländer, men också i många små länder, att bromsa upp tillväxten mer än vad som anges i finansministeriets och kommissionens bedömningar. Omfattande anpassningsåtgärder i kombination med motstånd mot de gemensamma investeringar som föreslagits av bland annat Mario Draghi hotar att fördjupa roten till de ekonomiska problemen och den svaga tillväxten i Europa, dvs. den svaga produktivitetsutvecklingen.

I tillväxtpolitiken nöjer sig regeringen med att öka FoU-satsningarna i enlighet med det parlamentariska samförstånd som nåddes under den föregående regeringen. Men till skillnad från den parlamentariska överenskommelsen fokuseras finansieringen mycket snävt på företagsstöd samtidigt som den långsiktiga finansieringen av grundforskningen får en mindre del än vad som avtalats. Man strävar efter att påskynda investeringarna också genom särskilda åtgärder bland annat genom att lindra samfundsskatten för så kallade gröna investeringar som inleds 2025. Men vilken effekt det har på investeringarna har dock ifrågasatts och de fiskala effekterna realiserar först nästa valperiod.

Staten strävar också efter att öka kapitalinvesteringarna i företag. För detta ändamål överförs 300 miljoner euro till Finlands Industriinvestering, varav 100 miljoner 2025. Effekterna av denna åtgär-

Utlåtande EkuU 24/2024 rd Avvikande mening 1

gärd, som i sig är ett steg i rätt riktning men sannolikt inte kommer att räcka till, kommer att klaras när Industriinvesteringens nya industripolitiska uppdrag fastställs i större detalj. Regeringen har som ambition att stärka förutsättningarna för tillväxt genom offentliga investeringar i infrastruktur. Investeringarna ska finansieras genom försäljning av statlig egendom. Det är tveksamt om de tillväxtpolitiska åtgärderna är tillräckliga och i synnerhet om de är effektiva när det gäller att avsevärt stärka tillväxten. I synnerhet tillväxtåtgärderna saknar utbildningsinsatser som främjar tillgången på kompetent arbetskraft och arbetskraftsinvandringen.

I budgetpropositionen för 2025 ingår i investeringsprogrammet 200 miljoner för att åtgärda det eftersatta underhållet och 26 miljoner i anslag för investeringsprogrammets projekt 2025 samt 70 miljoner för att kompensera FPA-ersättningar för besök hos privatläkare.

I samband med budgetmanglingen beslutades dessutom om fullmakter på 472 miljoner och 140 miljoner för affärsprojekt och spetsprojekt för ren energi. Dessa fullmakter syns i budgeten för de kommande åren som utgifter. Den i regeringsprogrammet ingående investeringshelhet av engångsnatur som uppgår till 4 miljarder euro ska finansieras genom statens kapitalinkomster, genom avveckling av överkapitaliseringen av onoterade statsägda bolag och genom intäktsföringar från Statens bostadsfond. Genom programmet omvandlas statens kapitalinkomster till trafikinfrastruktur. På längre sikt blir inkomstflödet från sådana investeringar ganska magert. Det är klart att den finansieringsmodell som regeringen driver för att finansiera trafikprojekt genom att realisera statens produktiva egendom inte är en hållbar lösning för framtiden. Ännu mer obegripligt är det att höjningen av FPA-ersättningarna för privatläkarbesök kallas för investeringar.

Intäktsföringarna från statens bostadsfond kan i sin tur leda till ett behov av större budgetfinansiering i framtiden, eftersom de försämrar fondens förutsättningar att fullgöra sina åtaganden. Skrotningen av bostadsfonden försvagar också framtidens verktyg för en kontracyklisk politik, till exempel genom att stödja bostadsbyggande och renoveringar under lågkonjunkturer. Att regeringen inte reagerar på den akuta krisen inom nybyggnation, skrotar bostadsfonden och skär ner bostadsbidraget kommer sammantaget att få dramatiska konsekvenser för bostadsmarknaden de närmaste åren. Problemen på bostadsmarknaden kommer för sin del att försvaga arbetskraftens rörlighet och den ekonomiska tillväxten.

Energi- och klimatpolitik

Genom de ambitiösa klimatmålen skapas ny tillväxt och en marknad för teknik och lösningar med låga koldioxidutsläpp. Det är vad Finland verkligen behöver nu. För att de gröna investeringarna ska kunna genomföras krävs det dock en konsekvent och förutsägbar politik, inte spretiga styrmedel och en nyckfull omvärld som regeringen tyvärr har skapat genom sin politik.

Regeringens klimatåtgärder är inte i linje med de åtgärder som enligt klimatlagen skrivits in i klimatplanen på medellång sikt (KAISU) och de gör det svårare att minska utsläppen inom ansvarsfördelningssektorn, det vill säga till exempel utsläppen från trafiken. Regeringens proposition med förslag till budgetlag om att bromsa upp höjningen av distributionsskyldigheten för biodrivmedel bedöms öka utsläppen avsevärt i förhållande till den utveckling av distributionsskyldigheten som det beslutats om tidigare. Dessutom hotar de kollapsade sänkorna inom markanvändningssektorn att generera en miljardnota för Finland, när vi i framtiden blir tvungna att köpa ut-

Utlåtande EkUU 24/2024 rd Avvikande mening 1

släppenheter av andra EU-länder. Ökningen av klimatskulden oroar inte regeringen, utan det blir en fråga för framtida regeringar och i sista hand för de finländska skattebetalarna.

Särskild uppmärksamhet måste fästas vid kontinuiteten och kostnadseffektiviteten i finansieringen av den gröna omställningen. Det krävs också en kritisk utvärdering av en del av stöden, såsom elektrifieringsstödet till den energiintensiva industrin. Stödet för elektrifiering av den energiintensiva industrin, som nu ligger på 150 miljoner euro, styr inte i någon betydande grad till minskade utsläpp, utan fungerar snarare som ett direkt produktionsstöd. När elpriset åter är lågt har den energiintensiva industrin ett incitament att elektrifiera sina processer och stödet kan dras in redan i förtid. Den starka marknadsstyrningen och den tekniska utvecklingen uppfyller målen för stödet för elektrifiering, och det finns inte längre någon grund för offentligt stöd av samma slag som tidigare.

Utvecklingen och ibrukttagandet av ny teknik har en central roll i utfasningen av fossila importerade bränslen, stävjandet av klimatförändringen och kommersialiseringen av ny teknik. Vi måste se till att FoUI-stöden i framtiden bidrar till att öka utbudet av ny ren teknik. För att påskynda och effektivisera den nödvändiga förändringen är det viktigt att stödja ny teknik i forsknings- och demonstrationsfasen. Efter utvecklingsfasen måste all teknik klara sig på en konkurrensutsatt marknad.

Regeringen har för närvarande inte något nämnvärt energiomställningsincitament för hushållen, eftersom största delen av de stöd som riktas till hushållen och som påskyndat energiomställningen (inom miljöministeriets förvaltningsområde) skars ner redan i budgeten för 2024 och det inte heller utlovas mer anslag för dem nästa år.

Energistöd

Anslagen för energistöd minskar avsevärt. Samtidigt har den föregående regeringens framtidsinvesteringar av engångsnatur och finansieringsperioderna för Finlands program för hållbar tillväxt (RRF) avslutats. Fastän det fortfarande finns kvar anslag från RRF-projekten har bara 14 miljoner euro för 2025 reserverats för nya förbindelser för energistöd som stöder ibrukttagande och kommersialisering av ny teknik samt investeringar i energieffektivitet. Energistödet utgör en del av den ekonomiska styrning som syftar till att styra energisystemet mot effektivare lösningar som är optimala med tanke på klimatet och miljön och som också har kommersiell potential.

Fullmakten för energistöd är mindre än det anslag som föreslogs i den senaste klimat- och energistrategin. Energistödets betydelse som styrmedel minskar således betydligt och försämrar inte bara effekten av regeringens övriga åtgärder utan också möjligheterna att nå klimatmålet. År 2023 beviljades energistöd till ett belopp av 296 miljoner euro för investeringar på 1,2 miljarder euro. Målet för 2025 är ett energistöd på 14 miljoner euro för att generera investeringar på 56—70 miljoner euro. Enligt budgetpropositionen genererar en euro som staten använder för denna stödform investeringar på uppskattningsvis 4—5 euro. När fullmakten för energistöd minskar, sjunker också volymen av de investeringar som kommer till genom hävstångseffekten.

Energistöd behövs särskilt för att främja införandet och kommersialiseringen av ny teknik och för att stödja investeringar i energieffektivitet. Energistödet uppgår inom investeringsprojekten till

Utlåtande EkUU 24/2024 rd Avvikande mening 1

högst 30 procent och inom utredningsprojekten till högst 40 procent av de godtagbara kostnaderna. Dessutom kan stödet inom ett investeringsprojekt höjas med 10 procentenheter i fråga om ny teknik som ingår i projektet. Det behövs inget stöd för produktionsformer som utvecklats på den konkurrensutsatta marknaden, men utöver satsningar på forskning och utveckling är det viktigt att anslå medel till kommersialisering och demonstrationsprojekt som gäller ny teknik. Energistödet bör i fortsättningen utsträckas teknikneutralt exempelvis till utveckling av småskalig kärnkraft. Till grund för energistödsmodellen bör det framöver beredas ett mer omfattande tekniskt stöd för exempelvis investeringar i artificiell intelligens eller kvantberäkning.

FoU, tillgång på arbetskraft, högskoleutbildning

Regeringen har förbundit sig till det nationella målet att öka Finlands utgifter för forskning och utveckling (FoU-utgifterna) till 4 procent av bnp senast 2030. I enlighet med det nationella målet och den gällande FoU-finansieringslagen kommer statens FoU-finansiering att ökas till 1,2 procent i förhållande till bnp fram till 2030, under förutsättning att den privata sektorns insatser ökar till 2,67 procent av bnp. Bakgrunden till detta är den finansieringslag som godkändes under Marins regeringsperiod och som Orpos regering lyckligtvis inte har börjat skrota i sin sparkampanj. En genomslagskraftig allokering av FoU-satsningarna är en av de viktigaste åtgärderna under regeringsperioden med tanke på tillväxt och förnyelse. Vi har inte råd att misslyckas med det.

Regeringens FoU-politik utmanas dock av bristen på kompetent arbetskraft. En ökning av antalet FoU-experter är en förutsättning för att utöka en ambitiös FoU-verksamhet och utnyttja finansieringen effektivt. Uppskattningsvis behövs det årligen 2000 nya doktorer för forsknings- och utvecklingsuppgifter åren 2024—2030. Regeringen har inlett ett temporärt pilotförsök avseende doktorer för att tillgodose behovet. Visstidsresurserna för pilotförsöket är den enda post som universiteten får av den ökande FoU-finansieringen och trots fördelarna kommer den inte att räcka till. Universitetens och yrkeshögskolornas basfinansiering måste växa i samma proportion som basfinansieringen till andra FoU-aktörer.

Vi behöver arbetskraftsinvandring. Regeringens politik understryker det motsatta, att utländska experter inte är välkomna. Det finns dock en uppenbar risk för att bristen på kompetent arbetskraft blir en tillväxtbegränsande faktor när man återhämtar sig från konjunkturnedgången, om nettomigrationen i fortsättningen stannar på en nivå på cirka 15 000 personer enligt finansministeriets prognos. Att etablera arbets- och studentinvandringen på en nivå av cirka 40 000 personer (medeltalet för åren 2021—2023 är 38 000) vore ett förnuftigt mål och politiken bör se till att möjliggöra den.

Senast vid ramförhandlingarna 2025 behövs det beslut om en långsiktig och bestående höjning av finansieringsnivån för universitetens verksamhet. Det är nödvändigt att stärka universitetens FoU-finansiering för att finländsk forskning inom alla sektorer hålls i skick och för att FoUI-målen kan uppnås. Det enklaste vore att anvisa tilläggsfinansiering för basfinansieringen av universiteten och rikta finansieringen till FoU-verksamhet genom en skrivning i budgeten. Den ökande FoUI-finansieringen riktas nu ineffektivt. Grundforskningen kräver tilläggsresurser.

I slutrapporten från den parlamentariska FoUI-arbetsgruppen föreslogs det entydigt att finansiering bör riktas också direkt till högskolorna i en form som påminner om basfinansieringen. En be-

Utlåtande EkUU 24/2024 rd Avvikande mening 1

tydande ökning av FoU-satsningar på FoUI-verksamheten innan utbildningsnivån höjs leder till att investeringarna rinner ut i löner eller i dåligt genomförda projekt på grund av bristen på tillräcklig kompetens. Samma utmaning gäller tilläggsatsningarna inom doktorsutbildningen, vars genomslagskraft kunde vara större om satsningarna i början hade satsats på att öka antalet utbildningar på lägre och högre nivå. Eftersom lägre examina än doktorsutbildning inte kan omfattas av FoU-finansiering, bör regeringen se till att utbildningen får tillräcklig långsiktig finansiering på andra sätt.

Det är positivt att det anvisas 3,8 miljoner euro för 2026 för att öka antalet nybörjarplatser vid högskolorna. Antalet innebär inte att utbildningsnivån vänds uppåt i enlighet med målen, men det är ett litet steg i rätt riktning. Finland behöver fler högskoleutbildade. Det råder bred enighet om målet att 50 procent av 25—34-åringarna ska ha högskoleexamen, men det kommer inte att uppnås genom dessa beslut inom den närmaste framtiden. Andelen högskoleutbildade har i Finland legat kring 40 procent under hela 2000-talet och sjunkit under medelnivån i OECD-länderna. I regeringsprogrammet ingår riktlinjer för att öka andelen högskoleutbildade. Över de åtgärder som behövs för att höja utbildningsnivån måste det utarbetas en plan som sträcker sig över flera valperioder och som snabbt kan börja genomföras.

Verksamheten inom exportfrämjande tjänster måste säkerställas trots ändringarna

Omorganiseringen av export- och internationaliseringstjänsterna hotar att bli en kritisk utmaning med tanke på hur de ökande FoU-satsningarna ska nyttiggöras. Vid budgetmanglingen beslutades det att budgetfinansieringen av Business Finlands utrikesfunktioner överförs till utrikesministeriets förvaltningsområde vid ingången av 2025. Överföringen verkställs i samband med den kompletterande budgeten. Överföringen av finansieringen leder till att hela Business Finlands utrikesnätverk och eventuellt också personal inom lednings- och stödfunktioner i Finland snabbt överförs tillsammans med sina uppgifter från Business Finland-organisationen till utrikesministeriets förvaltningsområde. Insatserna för att främja företagets export får inte avbrytas på grund av de administrativa ändringarna, utan tjänsterna måste fungera trots ändringarna.

Den relativt sett största nedskärningen av Business Finlands omkostnader gäller resurserna för att främja turismen. Visit Finlands omkostnader minskar 2025 till 7,8 miljoner euro från nivån på 11,8 miljoner euro i år.

Det är positivt att budgeten innehåller en beviljningsfullmakt på 10 miljoner euro för produktionsincitamentet för den audiovisuella branschen. Tyvärr gör de nya finansieringsvillkoren för 2025 det svårt för finländska företag att dra nytta av incitamentet.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande EkUU 24/2024 rd
Avvikande mening 1

Helsingfors 24.10.2024

Matias Mäkynen sd
Miapetra Kumpula-Natri sd
Juha Viitala sd

Utlåtande EkUU 24/2024 rd Avvikande mening 2

Avvikande mening 2

Motivering

Den ekonomiska tillväxten måste fördubblas – Centerns tillväxtlista

Centern anser att det inte längre är ett alternativ utan en nödvändighet att påskynda den ekonomiska tillväxten i Finland.

Tillväxten måste vara minst dubbelt så stor som prognoserna och det måste ske snart. Om regeringen inte vidtar tillväxtåtgärder kommer konsekvenserna för vanliga människors vardag samt för företagens situation och utsikter att vara mycket svåra.

Nu går läget i vårt land i en dålig riktning. Det ekonomiska läget och sysselsättningsläget blir allt allvarligare. Kreditvärderingsföretagen sänker sina bedömningar av Finlands ekonomi, vilket hotar att höja räntorna i framtiden.

Arbetslösheten, konkurserna, skulden, skatterna och kostnaderna i människornas vardag ökar för snabbt. Finland har den tredje största arbetslösheten i Europa, och den förvärras näst snabbast. Redan nu är cirka 300 000 finländare utan arbete.

Den överdimensionerade höjningen av den allmänna mervärdesskatten, som trädde i kraft i början av september, stramar åt ekonomin framför allt för de sysselsättande småföretagarna och hotar att ytterligare dämpa den inhemska efterfrågan.

Det är nödvändigt att skapa balans mellan utgifter och inkomster. Men enbart genom nedskärningar får vi inte ordning på ekonomin och det blir ingen uppgång för Finland. Det här visas av att regeringens budgetproposition för 2025 har ett underskott på över 12 miljarder euro trots nedskärningarna.

Regeringen har i över ett år passivt bevittnat den branta nedgången i landets ekonomi. Det är häpnadsväckande att regeringen inte ens har något mål för en framtida ekonomisk tillväxt. Det räcker inte med att nöja sig med den prognostiserade nolltillväxten eller en närmast obefintlig tillväxt. Vi kan inte förlita oss på en from förhoppning om att tillväxten kanske kommer att börja. Finland är förtjänt av någonting bättre. Vi måste vidta åtgärder för att skapa tillväxt.

Centerns tillväxtlista syftar till att fördubbla den ekonomiska tillväxten jämfört med vad som nu prognostiserats.

Vårt tillväxtrecept lyder så här: planerat i Finland, tillverkat i Finland och ägt i Finland. Människornas förtroende för ekonomin måste återställas och tillväxtutsikterna ändras från dåliga till goda.

Utlåtande EkUU 24/2024 rd Avvikande mening 2

Åtgärder för att stärka tillväxten och näringslivets verksamhetsförutsättningar

Det behövs skatteincitament för att stärka investeringar och sysselsättning

- Investeringskattgottgörelse också för små och medelstora företag. Gränsen kan vara till exempel 1 miljon euro i stället för 50 miljoner euro som regeringen föreslår och som gynnar storföretag. Möjligheten att höja investeringsgottgörelsen i en särskild ekonomisk region som inrättas i östra Finland bedöms.
- Samfundsskatten ses över så att skatten blir lättare när vinsten lämnas kvar inom företaget för att åstadkomma tillväxt i stället för att vinsterna delas ut. Ett modell som ligger i linje med Finlands behov genomförs enligt den så kallade estniska skattemodellen.
- För dem som uppnått den lägsta pensionsåldern blir 20 procent av arbetsinkomsterna helt skattefria, om personerna fortsatt arbetar kvar. Erfarna arbetstagare får då ett incitament att stanna kvar i arbetslivet.
- FoUI-avdraget utvecklas så att uppstarts företagen kan dra full nytta av dem. Återbetalningen skulle ske kontant eller genom kvittning mot andra skatter, dvs. det skulle gynna förlustbringande företag som på grund av tillväxtfasen inte kan dra nytta av skatteincitamentet i nuläget.
- Tiden för avdrag av förluster förlängs från nuvarande 10 år till exempelvis 20 år.
- Skattefrihet för de allmännyttiga samfundens investeringar i riskkapitalfonder i kb-form genomförs omedelbart, vilket underlättar investeringar i icke-noterade tillväxtbolag.
- Hushållsavdraget sänks inte från 2024 års nivå, eftersom det främjar den svarta ekonomin och försämrar mikroföretags och små och medelstora företags verksamhetsmöjligheter. Mervärdesskattesatsen på 10 procent höjs inte, eftersom redan höjningen av den allmänna mervärdesskattesatsen var en överdimensionerad åtgärd. Finland kommer inte att växa med regeringens skattehöjningspolitik.
- Business Finlands beslut att upphöra med ansökningen till de finansiella tjänsterna Innovationssedel och Group Explorer är en påtaglig försämring, särskilt när det gäller små och medelstora företags möjligheter att inleda innovationsverksamhet. Genom beslutet bereder man sig på en ändring av tyngdpunkten i Business Finlands finansieringsfullmakt från ingången av 2025. Vi anser inte att det är vettigt att glömma de små och medelstora företagens FoUI-arbete. FoUI-satsningar bör möjliggöras för företag av alla storlekar.

En särskild ekonomisk region inrättas i östra Finland

- Vi föreslår ett tioårigt försök med en särskild ekonomisk region i östra Finland, eftersom området lider av konsekvenserna av Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Regionen skulle ha till exempel följande verktyg. Temporär befrielse från samfundsskatt för investerande företag, studielånekompensation, flyttbidrag för att locka kompetent arbetskraft, regionalt lindrigare elskatt, sänkta socialskyddsavgifter, snabbare handläggning av tillstånd, slopad prövning av tillgången på arbetskraft och särskild fokus på östra Finland i fråga om tilläggsatsningar på FoUI och utbildningsplatser.
- Vi skulle också vara lyhörda för det gemensamma förslaget från sex landskap om åtgärder inom programmet för östra Finland och reservera medel för detta.

Särdragen hos näringslivet i de olika regionerna måste beaktas.

- Regeringen stryker följande kommuner ur stödområde II: Alavo, Kuortane, Etseri, Alajärvi, Evijärvi, Lappajärvi, Soini, Vindala, Hartola, Heinola, Sysmä, Padasjoki och Juupajoki.

Utlåtande EkUU 24/2024 rd Avvikande mening 2

Dessa kommuner togs med i stödområde II år 2022. Regeringens osammanhängande linje möjliggör inte några långsiktiga utsikter för näringsverksamhet i företag och kommuner i en utmanande omvärld och försämrar således regionernas möjligheter ytterligare. Regeringen bör återta ändringen av stödregionskartan och bygga upp en hållbarare modell för fördelningen av regionstöden. Finland bör påverka i EU för att sätta stopp för nollsummespelet på kartan över stödområden och erkänna regionernas särdrag i fråga om befolkningsutvecklingen, näringslivets behov och strukturomvandlingen.

Andra tillväxtåtgärder

- I fortsättningen införs tillväxtavtal för de ekonomiska regionerna för att endast ersätta MBT-avtal som ingåtts med några stadsregioner. Då skulle staten delta på ett rättvisare sätt i utvecklingen av hela Finland.
- Vi gör tillståndsprocessen till en konkurrensfaktor genom att ställa som mål att Finland ska ha den snabbaste tillståndsprocessen i Europa före 2027. Storstädning inleds för att effektivisera förvaltningen och avveckla onödig reglering.
- Vi vill att pensionstillgångar används för samhällsekonomisk tillväxt genom att beakta förutsättningarna att investera i företag i tillväxtfasen. När i sig motiverade besparingar inom den offentliga förvaltningen genomförs ser vi till att det inte inom någon sektor orsakar dröjsmål eller andra olägenheter för företagets verksamhet.
- Exportvillkoren inom livsmedelssektorn stärks.
- En nedskärning i finansieringen av Business Finlands omkostnader för främjande av turismen godkänns inte, eftersom detta skulle inverka menligt på utsikterna för en av våra tillväxtbranscher.
- Det är oacceptabelt att minska det regionala transportstödet, eftersom det försvårar läget för exportindustrin i och med att transportkostnaderna stiger i vårt land med långa avstånd.
- Vi tar ett produktivitetssprång genom att göra Finland till en stormakt inom utnyttjandet och tillämpningen av artificiell intelligens. Målet är att bli föregångare på etisk användning av artificiell intelligens.

Fler människor till Finland

- Målet är att få humankapitalet att växa snabbt. För att humankapitalet ska växa på lång sikt görs en motsvarande parlamentarisk överenskommelse mellan partierna som den som ingåtts för FoUI-satsningarna.
- Ytterligare satsningar på utbildning för de unga åldersklasserna, livslångt lärande och invandring av experter. För att finansiera de här utbildningsinvesteringarna kan man också avyttra en del av statens icke-strategiska egendom i de fall där man uppskattar att den på lång sikt ger bättre avkastning som investering i utbildning.
- Vår politik är familjevänlig. Inga nedskärningar riktas mot barnfamiljer. Ett konkret sätt att stödja familjerna kunde vara att lindra beskattningen av barnfamiljer. Det här bör utredas.
- I stället för det indragna vuxenutbildningsstödet ska det omedelbart beredas ett nytt incitament för vuxenstudier, och det görs ingen nedskärning i yrkesutbildningen.
- Vi välkomnar alla invandrare som inte är arbetskygga. Försämringen av försörjningskvoten kan stoppas när 40 000 nettoinvandrare kommer till Finland årligen.
- Invandrarna bör bli lika väl sysselsatta och få samma uppgifter och samma lön som majoritetsbefolkningen. Vi behöver ett poängsystem enligt kanadensisk och australisk modell för att säkerställa att migrationen bidrar till att sanera de offentliga finanserna.

Utlåtande EkuU 24/2024 rd Avvikande mening 2

- Utländska experter och deras familjer ska erbjudas och garanteras ett servicelöfte på två veckor från den tidpunkt då sökanden lämnar in sin ansökan till systemet. Hit hör identifiering, erhållande av arbetstillstånd och alla andra konkreta angelägenheter, allt från att öppna bankkonto till personnummer och vårdplats för barn.
- Dessutom ska studerande som kommer till Finland få incitament att stanna kvar i Finland för att arbeta efter studierna.
- Runt om i världen ska det inrättas finländska språk- och kulturskolor, där de som lärt sig finska och finsk kultur kan beviljas uppehållstillstånd för att arbeta i Finland.
- Propositionen om tremånadersregeln, som försvårar arbetskraftsinvandringen, återtas.

Starta det parlamentariska arbetet för tillväxt

- Inom ramen för det parlamentariska samarbetet bereds ett åtagande för flera valperioder framåt att på lång sikt sanera de offentliga finanserna och satsa på ambitiösa tillväxtåtgärder.

Det krävs snabbare biogasproduktion och satsningar på produktion av förnybar energi

I regeringsprogrammet lovar man att utveckla och inleda biogasproduktion samt främja en mångsidig användning av biogas. För att det här ska lyckas behövs på en och samma gång åtgärder för att främja både produktionen och användningen av biogas. Budgeten för 2025 förbättrar inte incitamenten för biogasproduktion.

Det är väsentligt att regeringen ser till att man med de anslag som reserverats i budgeten verkligen kan genomföra nya investeringar i biogasanläggningar och återvinningsgödsel i Finland. Vi har efterlyst en samlad bedömning av biogasproduktionen och användningen av biogas. Det förutsätter samarbete mellan olika ministerier (JSM, ANM, MM, KM, FM). Den övergripande samordningen mellan förvaltningsområdena bör stärkas. För närvarande ser det ut som om den saknas helt.

Vi är bekymrade över att tillståndsprocesserna för investeringar i förnybar energi inte kommer att påskyndas på det sätt som regeringen eftersträvar, utan det förutsätts även i fortsättningen att nya energiproducerande anläggningar tillämpar ett dyrt flerstegsförfarande enligt miljöskyddslagen. De åtgärder som regeringen bereder skapar snarare osäkerhet i investeringsmiljön för rena energikällor.

Ändringen av infrastrukturförordningen försvagade incitamenten att övergå till biogas, eftersom tankstationerna för biogas i viss mån började omfattas av de minimis-stöd. Det hade varit viktigt att ha kvar teknikneutraliteten och inte det separata stödet för ett enda drivmedel. Det är känt att tankstationerna fortfarande är för få framför allt i östra och norra Finland. Dessutom har regeringen infört nya administrativa skyldigheter för biogas, bland annat en skyldighet att verifiera hållbarheten, som ökar kostnaderna och inte förbättrar förutsättningarna för biogasinvesteringar.

Regeringens proposition om att sänka tilläggsskyldigheten inom distributionsskyldigheten bidrar till att öka osäkerheten inom biogasproduktionen. Investeringsmiljön ser inte attraktiv ut. En politik som strider mot löftena är skadlig såväl med tanke på utvecklingen av marknaden för hållbara bränslen som med tanke på försörjningsberedskapen.

Utlåtande EkUU 24/2024 rd
Avvikande mening 2

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet i sitt betänkande om statsbudgeten för 2024 beaktar det som sagts ovan.

Helsingfors 24.10.2024

Timo Mehtälä cent

Mikko Savola cent

Utlåtande EkuU 24/2024 rd Avvikande mening 3

Avvikande mening 3

Motivering

Syftet med regeringens finanspolitik är att stabilisera och stärka de offentliga finanserna. De gröna stöder målet. Regeringens metoder är dock till många delar inkonsekventa och ohållbara.

Regeringens politik som bromsar invandringen är skadlig på många sätt med tanke på Finlands ekonomi och sysselsättning. Regeringen skärper till exempel villkoren för naturalisation och tvingar personer som vistas i Finland med uppehållstillstånd på grund av arbete att lämna landet, om personens anställningsförhållande upphör och personen inte inom tre eller sex månader har ingått ett nytt anställningsförhållande. Regeringens invandringspolitik har negativa konsekvenser för Finlandsbilden och inverkar negativt på Finlands attraktionskraft bland internationella experter.

Regeringen gör också en betydande nedskärning i ersättningarna för integration. Nedskärningarna kan till exempel leda till att stödet till språkutbildning och sysselsättning minskar, vilket försvagar invandrarnas möjligheter att integreras i det finländska arbetslivet.

Regeringen fortsätter att skära ned på utbildning och kompetens. Redan vid sidan av det tidigare slopandet av vuxenutbildningsstödet gör regeringen betydande nedskärningar i yrkesutbildningen. I Finland råder det också brist på yrkesutbildad arbetskraft, och regeringens nedskärningar kan påverka bland annat möjligheterna till omskolning och vidareutbildning för arbetslösa och i större utsträckning för vuxna i arbetslivet till exempel inom branscher med brist på arbetskraft. Regeringens nedskärningar i utbildningen kommer ytterligare att försvåra tillgången på kompetent arbetskraft samtidigt som vi skulle behöva ny kunnig arbetskraft, allt från daghem till företag inom grön teknik.

Ett centralt problem för Finlands ekonomi är den svaga produktivitetsutvecklingen. Ett hinder för produktivitetsutvecklingen är de miljöskadliga stöden och skattesubventionerna, som bromsar upp förändringarna i näringsstrukturen. Det är motiverat att gallra bort dem inte bara med tanke på miljön utan också med tanke på de offentliga finanserna. Men regeringen rör inte företagsstöden.

Regeringens politik är skadlig för klimatet och naturen. Regeringen lindrar till exempel beskattningen av bilar med stora utsläpp. Dessutom sänker regeringen distributionsskyldigheten för biodrivmedel och lägger inte fram tillräckliga ersättande förslag. Regeringens utsläppshöjande politik är inte bara ohållbar med tanke på klimatet, den ger också helt fel signal till marknaden. För dem som överväger industriella investeringar i den gröna omställningen är det rena giftet att politiken är så ryckig och oförutsebar. Den gröna omställningen är den viktigaste tillväxtpotentialen för Finlands ekonomi, och vi har inte råd med åtgärder som bromsar upp den.

Regeringens klimatåtgärder räcker inte till för att fullgöra våra nationella och internationella åtaganden. En inkonsekvent klimatpolitik och passivitet kan medföra betydande kostnader om Finland blir tvunget att köpa stora mängder utsläppsenheter av andra länder för att nå målen. Reger-

Utlåtande EkUU 24/2024 rd
Avvikande mening 3

ingen måste ändra kurs och satsa på klimatåtgärder nu, så att också arbetstillfällena och aktiviteten stannar kvar i Finland.

Avvikande mening

Jag föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 24.10.2024

Oras Tynkkynen gröna

Utlåtande EkUU 24/2024 rd Avvikande mening 4

Avvikande mening 4

Motivering

Regeringen har som mål att anpassa de offentliga finanserna för nio miljarder euro. Målet är överdimensionerat med beaktande av Finlands ekonomiska situation och skuldnivå. Regeringens åtgärder strider mot målet. Anpassning under en lågkonjunktur är ineffektivt om vi ska få kontroll över den offentliga skuldsättningen. Skuldkvoten kommer sannolikt till och med att öka.

Regeringen ökar arbetslösheten och försvagar den totala efterfrågan

Arbetslösheten ökar och regeringens finanspolitik förvärrar situationen. Regeringen skär ner finansieringen av välfärdsområdenas, kommunernas och statens verksamhet, vilket tillsammans med nedskärningarna i organisationernas statsunderstöd kommer att öka arbetslösheten. Samtidigt försämrar nedskärningarna i den sociala tryggheten, tjänsterna och utbildningen samt höjningarna av avgifter och moms försörjningen och möjligheterna till omskolning för låg- och medelinkomsttagare. I det rådande konjunkturläget är det sannolikt att det blir svårare att få nytt jobb och att arbetslöshetsperioderna förlängs.

I motsats till vad regeringen hävdar är försämringen av arbetstagarnas rättigheter och förhandlingsposition samt lönerna och anställningsvillkoren inte några lösningar på den svaga ekonomiska utvecklingen. Tvärtom försvagar de utkomsten och ökar osäkerheten på arbetsmarknaden. Konsumtionsefterfrågan bland låg- och medelinkomsttagare minskar i och med att utkomsten försvagas direkt och osäkerheten ökar. En försvagad total efterfrågan ökar arbetslösheten, minskar skatteinkomsterna och försvagar de offentliga finanserna.

De offentliga finanserna kan också anpassas genom att man gallrar bland ekonomiskt ineffektiva skattelättnader och företagsstöd. Till exempel slopande av skattelättnaden för utdelning från noterade bolag skulle medföra hundratals miljoner tilläggsinkomster i statsbudgeten årligen.

Problemen med en exportbaserad modell accentueras

Regeringens tillväxtmodell stöder sig i stor utsträckning på utländsk efterfrågan och export, vilket utgör en mycket osäker väg till tillväxt. Ekonomin i Finlands viktigaste exportland, Tyskland, befinner sig i svårigheter. De här svårigheterna försvagar hela euroområdet. Finlands ställning är särskilt svag på grund av att handeln med Ryssland har stannat av. En lönedriven tillväxtmodell som baserar sig på den totala efterfrågan skulle vara ett säkrare sätt att få Finlands ekonomi att återhämta sig från lågkonjunkturen. Den ekonomiska tillväxten i Finland har grundat sig på en lönedriven efterfrågan största delen av landets historia efter andra världskriget, med undantag av Nokias toppår.

Stora företag ger stor vinstutdelning, men investeringarna släpar efter

Trots recessionen har vinstutdelningen från de största företag som är noterade på Helsingforsbörsen fortsatt legat på en hög nivå, till och med på en rekordhög nivå. År 2023 var utdelningarna

Utlåtande EkuU 24/2024 rd Avvikande mening 4

från de 60 största börsnoterade bolagen rekordhöga, dvs. mer än 14 miljarder euro. Siffrorna kommer att vara nästan desamma i år. De största utdelningarna har kommit från bankerna, där den höga räntenivån naturligtvis återspeglas. Ändå har också storbolag inom industri och tjänster delat ut betydande vinster till sina ägare. Investeringarnas utveckling har däremot redan länge varit svag.

Regeringens politik strävar efter att kraftigt öka utbudet av arbetskraft. Samma politik har i olika grad förts av flera tidigare regeringar. Syftet är att försvaga anställningsvillkoren och sänka företagens arbetskraftskostnader. Till följd av detta har de största bolagens vinster fortsatt legat på en hög nivå. Pengarna har dock inte styrts till konsumtion eller investeringar som stärker tillväxten inom samhällsekonomin.

Effektiva statliga investeringar och villkorlighet i politiken för statligt stöd garanterar sysselsättning.

En samordnad industripolitik som baserar sig på statens aktiva roll behövs för att säkerställa en rättvis grön omställning och för att bevara de industriella jobben i Finland. Staten kan genom sin strategiska verksamhet stödja den ekologiska strukturomvandlingen inom ekonomin och industriproduktionen med hög förädlingsnivå i Finland. Ett exempel på problemen med dagens politik är elektrifieringsstödet till den energiintensiva industrin. Stödet styrs inte i tillräcklig utsträckning till utsläppsminskning, utan fungerar snarare som direkt produktionsstöd huvudsakligen för stora företag som belastar miljön.

Regeringens beslut att finansiera investeringsprogrammet genom försäljning av statlig egendom är kortsiktigt. Försäljningen av egendom försvagar de offentliga finanserna på samma sätt som upplåning. Å andra sidan är regeringens användning av pengar inom ramen för investeringsprogrammet också motsägelsefull: satsningar görs till exempel på transportinfrastrukturen samtidigt som basfinansieringen av trafikledshållningen skärs ner. Det vore mer kostnadseffektivt att satsa på basfinansiering och rikta medel till reparation av befintlig infrastruktur i stället för att använda tidsbegränsad finansiering, av vilken en betydande del riktas till planering och byggande av ny infrastruktur. Även i konjunkturpolitiskt hänseende är det sannolikt mindre effektivt att bygga nytt än att reparera.

Även om en expansiv penningpolitik stimulerar bostadsmarknaden, är det fortfarande motiverat att stödja byggbranschens återhämtning från lågkonjunkturen. Regeringens beslut att lägga ner Statens bostadsfond är precis motsatsen till vad som nu skulle behövas. Genom bostadsfonden kan man satsa på bostadsproduktion och reparationsbyggande till rimligt pris.

Regeringens nya skatteincitament för investeringar och direktstöd ger inte nödvändigtvis upphov till genuint nya investeringar. Stödet kan leda till investeringar som i vilket fall som helst skulle ha genomförts oberoende av stödet. I synnerhet för användningen av skattesubvention har det inte fastställts någon övre gräns, dvs. det är ännu inte känt hur mycket intäkterna från samfundsskatten kommer att minska. För användningen av skattesubventionen har det däremot satts ut en tidsfrist inom ramen för vilken det är svårt att genomföra genuint nya investeringar. Vid planeringen av statens stödpolitik måste man i fortsättningen fästa större vikt vid att villkora stöden. Många

Utlåtande EkUU 24/2024 rd Avvikande mening 4

länder har villkorat sitt stöd, till exempel i fråga om vinstutdelning, arbetstagarnas rättigheter och sysselsättning.

Permanent större FoUI-finansieringsandel till universiteten

Den relativa andel av FoUI-satsningarna som riktas till universiteten och grundforskningen måste ökas. Trots riktlinjerna i den parlamentariska FoUI-arbetsgruppens slutrapport har regeringen inte fördelat FoU-finansieringen så att universitetens permanenta statliga finansiering skulle öka. Produktivitetstillväxt och innovationer kräver utöver FoUI-satsningar också kunnig arbetskraft. För att arbetsproduktiviteten ska kunna förbättras i en ekonomi som Finland krävs satsningar på forskning och produktutveckling.

Den kraftiga ökningen av försvarsutgifterna försvagar tillväxten

För 2025 föreslås ett anslag på 6 527 000 000 euro under försvarsministeriets huvudtitel 27. Det är 7,4 procent av hela statsbudgeten. År 2020 var utgifterna under huvudtiteln 3,173 miljarder euro, dvs. 4,7 procent av budgeten. Utgifterna under huvudtiteln har ökat mycket snabbt – mer än fördubblats i budgetarna 2020—2025. Det årliga utgiftsanslaget är nästa år nästan 3,5 miljarder euro större än 2020. Anslaget har höjts av stora upphandlingsfullmakter, såsom F-35 och Flottilj 2020, samt av förberedelserna inför Natomedlemskapet och kostnaderna för medlemskapet. Nästa år är anslaget för anskaffning av F-35-jaktplan mer än 1,8 miljarder euro. Av detta uppgår enbart utgifterna för valutakursförändringar och indexvillkor till omkring 300 miljoner euro. Detta illustrerar den okontrollerade tillväxtbanan för de militära utgifterna. Det handlar inte längre om de anslag som krävs för det militära försvaret och försvaret av Finlands territorium, utan om beredskap för internationella uppdrag som en del av militäralliansen Nato och alliansen som leds av Förenta staterna.

Den okontrollerade ökningen av militära utgifter försvagar i hög grad de offentliga finanserna. Om den här utgiftsnivån blir bestående kommer bärkraften i statsfinanserna och samhällsekonomin att överskridas. I praktiken innebär det att de redan nu pågående hårda nedskärningarna i social- och hälsovårdstjänsterna, den sociala tryggheten och utbildningen fortsätter också under de kommande åren. Nedskärningarna försvagar medborgarnas välfärd och inverkar också negativt på produktiviteten och samhällsekonomin tillväxt. Offentliga pengar används nu företrädesvis för militära ändamål i stället för ändamål som förbättrar välfärden och produktiviteten. Regeringens mål att anpassa de offentliga finanserna kunde uppnås — och nedskärningarna i den sociala tryggheten och servicen förhindras — genom att dämpa ökningen av de militära utgifterna.

Avvikande mening

Jag föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande EkUU 24/2024 rd
Avvikande mening 4

Helsingfors 24.10.2024

Johannes Yrttiaho vänst